

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Petri De Dusburg, Ordinis Teutonici Sacerdotis, Chronicon
Prussiae**

Petrus <de Dusburg>

Francofurti ; Lipsiae ; Regiom. Pruss., 1679

Dissertatio IX. De Sacerdotibus Veterum Prussorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11850

DISSERTATIO IX.

De

Sacerdotibus Veterum Prus-
sorum.

- (1.) Prussorum Pontifex Crive dictus. Ab aliis vocatur Evarie, Evario Crive, Evario Crilbe, Evario Grille, Kyrille. Waisellius notatur. Crive Kyrvaito, Kyrie Kyrieyto. Quid Crive significet. M. Pretorius laudatur. Quid Lithvanis Kriwule.
- (2.) Auctoritas summi Pontificis apud Prussos. An in Romove Lithvanica etiam fuerit Crive. Nomina Pontificum apud Prussos Veteres à junioribus excogitata scriptoribus. (3.) Minores Sacerdotes dicti Waidelotta. Vocis hujus etymon. Vurskairi. Sigonotta. Sigonottarum nomenclatio. An Sigonotta ordinarii sint Sacerdotes. (4.) Sacerdotes utriusque sexus. Ubi habitarent. Munia Waidelottarum. (5.) Linguæszones & Tilussones non fuere Waidelottis inferiores. Nomenclationes dictarum vocum. (6.) Inferiores sacrorum ministri eorumque munia. Burti sive Sortilegi. (7.) Electio Sacerdotum quomodo se habuerit apud veteres Prussos.

I. Ntequam de Deorum Prussicorum cultu tractationem instituamus, operæ precium nos facturos arbitramur, si eos, per quos cultus ille divinus peragi solebat, nempe Sacerdotes, præmittamus. His quippe ignoratis, facilis est in iis, quæ in subsequentiis tradentur, lapsus. In Sacerdotum collegio supremum obtinebat locum SUMMUS PONTIFEX sive summus sacrorum Præses, quem suâ lingvâ vocarunt CRIVE. Fuit, inquit Dusburgensis, in medio Nationis hujus perversæ, scilicet in Nadrovia locus quidam dictus Romow, trahens nomen suum à Roma, in quo habitabat quidam dictus Crive, quem colebant pro Papa. Quia
sicut

sicut Dominus Papa regit universalem Ecclesiam fidelium: ita ad istius nutum seu mandatum gentes predicta — regebantur. Hæc Dusburg. Part. 3. cap. 5. Eodem nomine appellant hunc Pontificem Erasmus Stella, & Paulus Pol. Cum quibus faciunt ex Polonicis Scriptoribus Joannes Dlugoffus, Martinus Cromerus, Matthias à Michovia, qui omnes uno ore ipsum *Crive*, sive *Krive* vocant. Alii recentioribus seculis hanc vocem variè corruerunt, quamvis jam apud ipsum Jeroschinum Dusburgii interpretem quædam occurrat nominis hujus mutatio. Ille enim fortasse metri gratia ipsum appellat *Evarte*, quando scribit:

Der Oberste Evarte
Nach Heidnischer Urte
Crive was genant sin Nahm.

His Waisselius inductus Pontificem Prussorum dictum esse contendit *EVARTO KRITWE*, sive *EVARTO KRILBE*. Sed *Krilbe* ex vitiosa dubio procul lectione fluxit. In antiquis namque Codicibus Germanicis litera *w* / scripta reperitur, ut *lb*, quemadmodum antiquos inspicienti codices ignotum esse nequit. Majorem ille ipse Waisselius errat errorem, quando ipsum *EVARTO GRILLE* sive *ERVARTO GRILLE*, item *KTRILLE* nuncupat. Vid. Waissel. in *Chronic. Pruss.* fol. 18. & 27. a. Matthias Strykovvski Ossostevicius in Sarmatia Europæa Prussicum Pontificem dictum fuisse scribit *Kyrie Kyrveito*, hoc autem rursus alii, notante Martino Murinio in *Chron. Pruss.* cap. 3. pag. 4. corruerunt in *Krive Kyrveito*. Aliam à dictis fovet sententiam Hennebergerus, qui Pontificem hunc à Masoviis *Crive*, à Prussis *Kyrvaite* appellatum fuisse refert in *lib. de Vet. Pruss.* fol. 13. In plures scinduntur partes Scriptores nostri circa nominis hujus interpretationem. Hennebergerus ex Grunovio dicit nomen illud significare idem quod *unser Herr / nechst Gott / oder Gottes Mutter*. Alius Auctor Anonymus cujus *Chronicon MS.* exstat, sic illam exponit vocem: *Dieser ist unser nechst Gott / ohne seinen Willen wollen wir nichts thun / wir sollen und wollen ihm folgen gleichsam unsern Göttern*. Eadem verba habet Waisselius in *Chron. Pruss.* pag. 17. Caspar Schuzius

existimat Kyrvaite Prussorum lingvâ significare *den Mund Gotes* / in *Chron. Pruss. fol. 3. fn.* Dietmari Chronicon ita vocem illam interpretatur : *Glück unsern Göttern.* Thomas Clagius *libr. 1. Lindæ Mariane cap. 8. pag. 44.* vocem Kyrvaite *Deorum mentem* denotare credit. Strykovius in *Sarmatia Europea* sic super hâc re loquitur : *Nomen ei dignitatis inaitum fuit Kieve Kirieyto, quasi dicas: proximus noster Dominus.* Alii qui Lithvanicam Prusficamque gentes ex Græcia deducunt, Græcam etiam nomini huic originem assignant, dicitque eam volunt à *κρίειν*. *Eum qui hoc magistratu deinceps fungeretur, ait Kojalovvicz, Kriue Krietto dici voluit.* *Nomen hoc à Græco sermone derivatum & sanctum sanctissimum significare, quidam autumant.* *Part. 1. Hist. Lithvan. lib. 1. pag. 21.* Nos existimamus, nomen hoc non aliter scribi, nec pronunciarî debere, quam *Kriue*, sive etiam, quamvis veterum auctoritas deficiat, *Kriue Krietto*. Est autem *Kriue* vox Prusfica, &, quemadmodum Vir Clarissimus M. Matth. Prætorius, amicus meus honorandus existimat, idem est, ac *judex*, vel *Sacerdos*, cui plena in rebus sacris juxta ac profanis est tradita potestas. Nam hodièque apud Prussos Lithvanicæ accolæ *Krivule* dicitur signum potestatis & jurisdictionis, ad quod omnes jurisdictioni illi obnoxii conveniunt. Itaque *Kriue* est *judex* vel *Pontifex*: Et *Kriue Krietto* est *Judex Judicum*, videlicet in sacris, vel *Pontifex Pontificum*, sive *Summus Pontifex*: Ex quo colligitur, summos illos Sacerdotes in rebus quoque profanis non exiguâ gavifos esse potestate. Si vera essent, quæ de *Waidevvuto* & *Pruteno* vulgò feruntur, expedita hîc esset ratio, cur *Sacerdos* ille dictus sit *judex*. Regis enim & postea *Sacerdotis* munere functum volunt *Waidevvutum* *Scriptores Prussici* recentiores.

II. Magnæ autem fuit *Pontifex* ille non apud Prussos tantum, sed vicinas etiam gentes auctoritatis. *Sicut Dominus Papa, ait Dusburgensis, regit universalem Ecclesiam fidelium: ita ad istius nutum seu mandatum non solum gentes prædictæ (nimirum Prutenicæ, de quibus paulò ante egerat) sed & Lethovini & alia nationes Livonica terre regebantur.* Tanta fuit auctoritatis, quod non solum ipse vel aliquis de sanguine suo, verum & nuncios cum baculo suo

suo vel alio signo noto transiens terminos infidelium prædictorum, à Regibus & Nobilibus & communi populo in magna reverentia haberetur. Hæc Dusburg Part. 3. Chron. pag. 5. Idem ex Dusburgio hauserunt juniores omnes. Quando verò Lithvani Scriptores (in quibus maxime Kojalovvicz Part. 1. lib. 2. pag. 32.) in Lithuania Romovam conditam inque eâ Krivve Krivveyto, sive summum Pontificem constitutum referunt, qui inter Lithvanos Sacrorum esset Præses, intelligendum hæc esse videtur de primo gentis hujus in nostras oras invec̄ta instituto. Tanslatâ namque deinceps ex Lithuania gentis dictæ sede in Prussiam, summoque Pontifice in Romova Prussica constituto, videtur Lithvanico Pontifici potestas esse abrogata, aut saltem imminuta, ut & ipse Prussico Pontifici subesset. Nisi dicere malis, Lithvanos hæc in laudem gentis suæ scribere, ne cogantur concedere, Lithvaniam olim à Prussis sacra petiisse. Vanum autem hoc esse quivis videt, cum apud antiquioris ævi Scriptores fundamentum hujus rei appareat nullum. Nos Dusburgensis, ea scribentis, quæ suo tempore in recenti omnium adhuc dum hærebant memoriâ, fide nitimur. Tantæ super ea Pontifex hic credebatur esse sanctitatis, ut beatos miserî sese prædicarint homines, quibus vel semel per omnem vitam Pontificem videre contingeret. Vid. Henneberger. in lib. de Vet. Pruss. fol. 13. a. Catalogum Prussicorum Kryvveitarum texit nobis Hennebergerus lib. cit. fol. 14. b. ex Grunovii Præfatione, in quo sequentia ex ordine reperiuntur nomina: Brudeno, Brudeno, Deniges, Berausto, Marco, Merano, Gerasso, Thywayto I. Brudeno, Napeiles I. Telleyno, Thwaito II. Nergemno, Cardhwayto, Conis, Napeiles II. Jaygello, Narwasso, Grudewo, Aistomo, Molleino, Taydo, Romois, Darsgaito. Mangalo, Bolloisus, Poštvo I. Marango. Lawailes, Torreto, Nerges, Kibrotos, Barbaido, Barcando, Jargallo, Tipples, Leisa, Carkeyo, Pomoloys, Poštvo II. Napeyles III. Tirsgaito, Nadrosso, Boitonor, Tormeiso, Kirbaydo. &c. Horum Pontificum postremus fuisse dicitur nomine Alleps, cui Dii ipsi imperarunt, nomen ut Christo daret, cum ab ipsis contra Fratres Teutonicus auxilium sibi promittere posset nullum. Cæterum in eo Grunovii exemplari, cujus mihi Brunsbergæ copia facta est, hunc catalogum me reperire non memini, neque Grunovii

mihi jam copia datur. Fac verò illum in Grunovio, ejusque exemplaribus omnibus reperiri, quivis tamen, vel me tacente, conjecturâ poterit consequi, quid de eo sit sentiendum. Catalogus hîc textitur ab ipsis Waidevvti & Brudeni fratrum temporibus, id est, quemadmodum ipsi ponunt, sed gratis, à Seculo IV. aut summum quinto. Quâ verò Annalium fide hæc nituntur? Prussi iis de rebus nihil meminisse, certè nihil scribere poterunt. Verbo dicam quod sentio; vana hæc sunt otiosorum ingeniorum commenta.

III. Minores in Prussia Sacerdotes variis insigniri solebant nominibus. Simon Grunovius eos vocat WAIDALOTTAS, quam vocem apud Veteres Historicos vix, at ne vix quidem, reperias. Est autem illa vox verè Prussica, à vocabulo *Waidiu*, id est, scientia, deducta, ex quo fonte ipsum quoque Waidevvti Regis nomen fluxisse dudum indicavimus. Sacerdotes igitur illi appellati sunt Waidelottæ, id est, viri prudentes, rarèque in rebus ad divinum cultum pertinentibus scientiæ, quemadmodum exponit M. Matth. Prætorius in *Notatis ad Sacra Veterum Prussorum ad me transmissis*. Ab aliis hi ipsi Sacerdotes dicuntur VURSKAITI, ut à Joanne Meletio in Epistola ad Georgium Sabinum, qui nominis Waidelottarum non meminit. Habet Vurskaitus & Waiselius in *Chronic. Pruss. pag. 19*. Adhæc nomen quoque SIGONOTARUM Sacerdotibus Prussicis attributum fuisse, memorat Thomas Waiselius in *Chronic. fol. 21. b*. Quamquam verò hoc nomen apud alios Prussicos Scriptores non reperio, certum tamen est, fuisse hoc Prussicorum Sacerdotum nomen, utpotè quod vel exteris Historicis non fuit ignotum. Auctor quidam Anonymus, qui Secul. X. vitam S. Adalberti contextuit (quæ Cosmæ Pragensi à quibusdam tribuitur, sed perperam) cum recensuisset, quemadmodum S. Adalbertus Prussiam ingressus, sementem divini verbi facere cœperit, subjicit hæc verba: *Profilit ex furibundo agmine igneus SIGGO & totis viribus ingens jaculum movens, transsgit ejus penetralia cordis. Ipse enim Sacerdos idolorum & Dux conjurata cohortis velut ex debito prima vulnera facit.* Quibus ex verbis suspicari licet, ipsum etiam Prussorum Pontificem hoc nomine vocari consuevisse. Sed cum sint verba

verba dubia, nihil hinc temerè statuendum. Possunt quippè & sic intelligi, quod Sacerdos ille, licet fuerit ex inferiorum Sacerdotum Ordine, illius tantùm conjuratæ cohortis, quæ in S. Adalbertum infurrexerat. Duce[m] se præbuerit. M. Prætorius Sigonotas dictos esse notat à Prussica voce *Sigas*, id est, Ordo, vultque, ita dictos quasi ordinarios Waidelottas sive Sacerdotes. Cum enim non omnes Sacerdotes simul sacra in urbe Romove administraverint, verisimile ipsi est, per vices eos sacra peragere solitos. Quos igitur ordo tangebatur, ut sacris interessent, illos ab ordine hoc dictos Sigonottas autumat. Attamen hanc conjecturam, etsi cæteræ deessent, illa saltem premeret difficultas, quod D. Adalbertus propè oppidum Fischhausen interfectus esse dicitur à Sigonotta, cum tamen ibidem locorum olim Romova, sacrorum Sedes, non fuerit sita, in quâ hic Sacerdos ordine in orbem redeunte potuerit officio suo fungi. Ex quo liquidò constat, & alios Sacerdotes extra urbem Romoveanam degentes hoc nomine vocatos.

IV. Inter Waidelottas, de quibus jam egimus, fuere non viri solùm, sed etiam fœminæ, viventes in cœlibatu omnes, jamque provectioris ætatis. Quod si contigisset, Waidelottam in adulterio deprehendi, ad ignem illicò raptabatur, ut auctor est Hennebergerus *de Vet. Pruss. fol. 15.* Illorum non pauci habitabant, Romovæ, in circuitu Quercus, Deorum præsentiam celebrimæ. Reliqui in pagis hinc atque inde dispersi vivebant, ut sacra aliis etiam in locis extra Romovam curarent. Et hæc loca extra Romoveanam urbem dicebantur, ex quorundam sententiâ, Rykajoth, ut jam supra monuimus. Id genus Waidelottas adhuc suo tempore fuisse in Prussia testatur Hennebergerus. Circa Ann. 1531, in Pobeten[s]i Dicecesi (quæ in Sambia est) sibi ejus generis Waidelottam elegerunt Rustici ex pagis sex congregati, eo fine, ut suam consecratam Diis immolarent. Henneberger. *loc. cit.* Munia Waidelottarum D. Cœlestinus Mislenta in Præfatione ad Manuale Prutenicum sequentia recenset: (1.) Sacrificia, Diis offerre. (2.) Populum in religione cultusque divini notitia informare. (3.) Modum rationemque, quomodo vita ex præscripto Deorum institui queat, populo præscribere. (4.) Orare
ut

ut Dii placati ad apparitiones, & colloquia cum sacrificulis nocturno tempore habenda promptiores redderentur. (5.) Populo benedicere, inque modo fausta precandi plebi præire. (6.) De dubiis & perplexis casibus v. g. in rebus amissis, responsa dare. Addi possunt & alia ex Hennebergero, ad quem Mislenta Ledorem remittit. Videlicet habebant super ea Waidelotta rationem temporum, ita ut populo indicerent dies festos, tempora messis, aliarumque actionum. Illi, qui in pagis dispersi degebant, convocare solebant populum, si quid nomine Deorum fuerat denunciandum. Illud verò in primis est notandum, munia sacerdotalia si non in omnibus, plurimis tamen, casibus obiisse Waidelottas & viros & fœminas. v. g. Viri viris, & fœminæ fœminis responsa Deorum reddebant, ut hoc vel illud exemplum evincit, quod de Galindicis fœminis habet Dusburg, *Part. 3. Chron. cap. 4. Conf. Henneberg. de Vet. Prussia fol. 15. & Cælestin. Mislenta loco citato.*

V. Inter ministros Sacrorum, Waidelottis & Sigonottis inferiores numerat Vir Clarissimus M. Pratorius LINGUSSONES & TILUSSONES. Sed vereor, ut possint huc referri. In Privilegio certè Prussis Veteribus jam propemodum ab Ordine Teutonico subactis, Anno 1249. d. 7. Idus Febr. per Jacobum Leodiensem Archidiaconum Legatum Apostolicum concessio, hos solos Prussi Sacerdotes agnovisse non obscure innuuntur, quod certè sacerdotum ultimæ sortis indicium non est. Verba Privilegii sunt: *Promiserunt etiam, quod inter se non habebunt de cetero Tilussones (alia exemplaria habent Talissones) & Lingschones (qui in aliis exemplaribus dicuntur Lugastones) homines videlicet mendacissimos histriones, qui quasi gentilium Sacerdotes in exequiis defunctorum in tormentorum infernalium pœna permerentur, dicentes malum bonum & laudantes mortuos de suis furtis & spoliis, immundiciis & rapinis ac aliis vitiis & peccatis, que dum viverent perpetrarunt ac erectis in cœlum luminibus clamantes mendaciter asserunt, se videre presentem defunctum per medium cœli volantem in equo, armis fulgentibus decoratum * * in manu ferentem, & cum comitatu magno in aliud seculum procedentem. Talibus & assimilibus mendaciis populum seducentes & ad ritus gentilium revocantes. Hos, inquam,*

inquam, promiserunt, se nunquam de cætero habituros. Tantum igitur abest, ut Linguzones & Tiluffones in postremis sacrorum ministris numerentur, ut solos potiùs Prussorum Sacerdotes illos fuisse ex verbis citatis colligi queat. Munia etiam, quæ ipsis in dicto Privilegio adscribuntur non sunt adedò vilia, ut non nisi infimis conveniant ministris. Petrus de Dusburg certè ea ipsi summo Pontifici tribuit *Part. 3. Chron. cap. 5.* his verbis: *Circa istos mortuos talis fuit illusio Diaboli, quia cum Parentes defuncti ad dictum Crive venirent, quærentes, utrum tali die vel nocte vidissent aliquem domum suam transire, ille Crive & dispositionem mortui in vestibus, armis, equis & familia sine hæsitacione aliqua ostendebat, & ad majorem certitudinem ait, quod in superliminari domus sue talem figuram cum lancea vel instrumento aliquo dereliquit.* Hæc ille. Neque Etymon vocis Tiluffones, vel etiam vocis Lingusches tale quidpiam, quod vult antea laudatus Vir, evincit. *Lingussones* enim deducit à Prussica voce *Lingnot*, quod est passis alis volare. Jam si hæc derivatio rectè se habet, nomen illud propterea tantum Wadelottis sive Sigonottis, de quibus numero superiore, attributum videtur, quod volantes in aère defunctos se vidisse mentiebantur. *Tiluffones*, ex ejusdem sententiâ, dicti sunt à Prussico vocabulo *Tiluffur*, id est, mussitare, sine dubio propterea, quod in responsis Deorum populo denunciandis, precatiunculas quasdam submissè & cum murmure quodam recitabant, quæ omnia summis etiam Sacerdotibus indigna non sunt. Quocirca fatiùs est, ut dicamus, Tiluffones & Linguzones dictos esse aut ipsos Pontifices maximos, aut saltem præcipuos illos Sacerdotes, quos Waidelottas, Vurskaitos & Sigonottas appellatos, ex supra dictis intelleximus.

VI. Ad ultimum, inter inferiores Sacrorum ministros recenset idem ille Vir Clarissimus & SWALGONES, PUTTONES, WEIONES, PUSTONES, SEITONES, SWAKONES, BURTONES. De prioribus, quod dicam, non habeo. Ingenuè namque fateor, me nihil quicquam de ipsis, exceptis ultimis illis Burtonibus, in Prussorum monumentis observasse; quid? quod ne nomina quidem ipsorum aliàs me audire memini. Quapropter, quantum conjecturâ consequi possum

sum, & ex sequentibus colligitur, ex reliquiis Idololatriæ, quæ etiamnum inter hodiernos Prussos, Samogitis conterminos, ipsosque Samogitas & Lithvanos reperiuntur, hæc omnia deprompta sunt. Placet itaque audire, quid ille de singulis sentiat. SWALGONES ipsi sunt, ministri Sacrorum ad Sacra in nuptiis celebrandis adhibiti. Horum munia erant *Swalgaid*, id est præesse Nuptiis & sponsalibus nuptias præcedentibus. Judicabant etiam de pudicitia sponsi & sponsæ, deque futuro Neonymphorum, prospero vel infelici statu. Et hos inter Prussos Lithvanis vicinos nonnunquam adhuc reperiri testatur. PUTTONES speciem quandam hydromantiæ exercebant, cum è spuma futura prædicebant. Id genus Vates etiamnum inter Lithvanos Prussicos testatur reperiri plurimos. WEIONES fuerunt, qui ex ventis eorumque qualitatibus varia noverant divinare, ipsos etiam ventos arte quâdam magicâ, in quamcunque vellent partem poterant avertere. PUSTONES, qui afflatu sive spiritu suo vulnera aliosque morbos curare solebant. SEITONES, qui per amuleta ægrotis appensa morbos depellebant. SWAKONES fuerunt illi, qui ex luminis ardentis flammâ, ejusque fumo prospera atque adversa prædicere poterant. Eorum varia fuisse genera putat, cum etiamnum id genus hominum inter Prussos Lithvanorum vicinos non sit infrequens. De ultimo illo Sacerdotum vel vatum genere, videlicet de SORTILEGIS, qui Ruthenico vocabulo BURTYS vocantur, habet etiam quædam Joannes Meletius in *Epist. ad Georg. Sabinum de Religione Veterum Borussorum*. Ceram illi aquæ infundebant atque ex signis & imaginibus in aqua inter fundendum effectis vaticinabantur, de quibuscunque rebus illi consulti fuerint. Meletius novisse se dicit mulierculam, quæ cum diu reditum absentis filii frustra expectasset (erat enim filius ex Borussia in Daniam profectus) consuluit sortilegum, à quo edocta est, illum jam naufragio periisse. Cera namque in aquam fusa exprimebat formam fractæ navis & resupini hominis effigiem juxta navem illam fluitantis. *Vid. Meletius in Epistola citata post med.* Ex quibus illud elicitur, Burtones non alios fuisse ab illis, quos supra Puttonas Dominus Prætorius vocabat. Sed alia, præter hæc, munia Burtonibus modò
lau-

laudatus Vir assignat, videlicet, eorum fuisse dicit controversias inter dissidentes per fortilegium dirimere. Horum etiam in Lithuania non exiguum reperiri hodièque numerum in sæpè citatis Annotationis scribit.

VII. Ante autem quam hinc abeamus, paucula quædam de electione Sacerdotum apud Veteres Prussos adjicere animus est. De Kriuvaitarum, sive summorum Pontificum electione habent, nonnulla recentiores Prussicarum rerum Scriptores, ex Simone Grunovio, quæ tamen ita sunt comparata, ut illa pro veris intrepidè venditare religio mihi sit. Perhibent illi multos Kriuvaitas senio confectos semetipsos Diis patriis devovisse, quod his ritibus fieri solebat: Convocabatur primo populus per Waidelottas aliosve Sacerdotes inferiores in concionem. Tum Kriuve pyrâ consensâ ad populum verba facere, eum adhortari, Deos patrios sincero candidoque pectore colat: peccata, quibus Deorum iram provocaverat, defleat, vitamque impropterum emendet. Populum dein pœnitentiam suam fletu atque lamentis contestantem Pontifex solari, Deorum gratiam promittere, se denique ipsum pro peccatis commissis Diis vel propriâ voluntariâque morte satisfacturum, profiteri. Sub hæc Pontifex pyrâ accensâ seipsum Diis obtulit. His peractis Sacerdotes inferiores alium Crive ex suo numero electum, sequente die coram populo proclamabant, eum ad hanc dignitatem à Diis ipsis denominatum asserentes. Hennebergerus *in lib. de Vet. Prussia fol. 13. seqv.* Sed neque de inferiorum Sacerdotum electione quicquam certi in medium adducere possumus, tacentibus antiquis monumentis. Quodsi tamen conjecturæ aliquis locus est, perquam verisimile putamus, Waidelottas & Sigonottas utriusque sexus à Collegio Sacerdotum Romovensium electos, & in cæteras Provincias fuisse missos. Et hoc integris adhuc rebus Prussicis. Ubi verò cultus Romoveamus aliquoties destructus est à Regibus Polonicis, non absurdum etiam est dicere, ipsos urbium atque pagorum incolas sibi ejus generis Waidelottas sive Sigonottas elegerint, quod de recentissimis præsertim temporibus sub ordine Teutonico asseri potest, cum adhuc temporibus Alberti primis Prussiae Ducis ejus consuetudinis quædam exstiterint reliquæ. Etenim.

Ann. 1531. in Parœcia Pobetenſi, ut jam ſupra innuimus, Ruſtici ſe-
nis convenientes ex pagis Waidelottam ſibi ex ſuo numero ele-
gerunt, qui ſuam patrio ritu Diis immolaret. *Vid.* Henneberger.
lib. de Vet. Pruff. fol. 15. b. De cætero infimi illi ſacrorum miniſtri non
videntur fuiſſe Sacerdotes, à Collegio Waidelottarum, aut à po-
pulo, electi; ſed prout eorum quiſque in artibus illis magicis
erat exercitatus, ita à miſera plebe ad varia infortunia averruncan-
da adhibebatur.

DISSERTATIO X.

De

Cultu Deorum apud Veteres Pruffos.

- (1.) *Cultam Deorum Pruffi à Gothiſ acceperrant. Ante Gothorum
ingreſſum an fuerit aliquis in Pruffia Deorum cultus. Nulla
antiquis temporibus Deorum ſimulacra. In igne Deus coleba-
tur. Preces ad Deos fuſæ. Oblationes ex herbis & fructibus:*
(2.) *Cultus tribus Diis communis. Nemo Chriſtianus ad ſacra
Prufforum ſpectanda admittebatur. Nec omnes Pruffi in con-
ſpectum Deorum admiſſi. Sacrarium Quercûs Romoveane ſo-
lis Sacerdotibus intrare fas erat. Oblati Diis homines. Vi-
ctima ex hoſtibus. Hoſtia conſultorie apud Romanos, Celtas,
Gothos. Dux hoſtiam ſolebat comburi. Modus comburendi.
Equi, maximè albi Diis ſacri. Equi immolabantur Diis. Præ-
da in bello capta quomodo diuiſa. Diis maioribus non niſi Ro-
mova ſacrificia offerebantur.* (3.) *Percuno perpetuus alebatur
ignis lignis quernis appoſitis. Tonitru putabatur eſſe vox Per-
cuni. Picollo mortuorum hominum & brutorum conſecraban-
tur capita, Sebun in olla crematum. Apparitiones Picolli.*
Quomodo